

JIRÍ MAREK, PRAHA

Došlo 22. 11. 1963

Im 17. Jahrhundert beginnen sich die Grundbegriffe der physikalischen Optik zu entwickeln. Von den Physikern, die sich mit den Fragen der physikalischen Optik befasst haben, veröffentlichte Christian Huygens sein Buch „Traité de la lumière“ (1690), das die erste Formulierung seines Prinzips enthält.

Es ist interessant, dass noch früher Johannes Marcus Marci von Kronland den Gedanken des Huyghenschen Prinzips in einigen speziellen Fällen benützte. Marci veröffentlichte im Jahre 1648 in Prag sein Buch „Thaumantias. Liber de arcu coelesti deque colorum apparentium natura, ortu et causis . . .“, in dem er sich, dem Titel des Buches nach, den Fragen des Regenbogens und der spektralen Farben widmete.

Bei der Betrachtung der Eigenschaften des Lichtes studierte Marci auch die Möglichkeiten einer Erklärung der Lichtverbreitung. Marci's Anschauungen nach verbreitet sich das Licht von der Lichtquelle kugelförmig in geraden Linien.

Solche Verbreitung durchläuft regelmässig nur im homogenen Medium. Wenn aber das Licht bei seiner Verbreitung die Grenze der Medien verschiedener optischen Dichten oder das nicht-homogene Medium erreicht, dann ändert sich die Richtung der Verbreitung des Lichtes.

Diese Richtungsänderung des einfallenden Lichtes erklärt Marci auf folgende Weise. Jeder Punkt des neuen Mediums, auf welches das Licht einfällt, wirkt als ein neues Zentrum der Verbreitung des Lichtes, von dem sich neue Lichtkugeln ausbreiten. Das Licht erhält die Kraft zu seiner weiteren Verbreitung aus dem Kraftüberfluss der bisherigen Verbreitungsrichtung. Marci erklärt den notwendigen Kraftüberfluss zur weiteren Lichtverbreitung durch das Abbremsen des Lichtes an den neuentstandenen Lichtverbreitungszentren.

Při našich rozhovorech o díle Jana Marka Marci mě upozornil dr. J. Smr z Historického ústavu ČSAV na některé údaje z Markova životopisu, které nejsou dostatečně prověřeny. Tak se např. podle Newbolda¹ uvádí, že Marci byl v r. 1667 pozván za člena londýnské Royal Society. Protože Marek v du 1667 umírá, mělo pozvání přijít těsně před smrtí. Snaha ověřit tuto okol Markova života v archivu Karlovy university nevedla k cíli (materiály 17. století byly za okupace údajně zničeny). Obrátil jsem se do Anglie. I W. Pagel a jeho spolupracovník dr. P. Rattansi, jimž patří náš dík, vyhle k dané otázce několik závažných dokladů, které s jejich svolením uveřejni V seznamu členů a korespondentů Royal Society se jméno Marka Marci vyskytuje.² Lze je však najít v jejím archivu, kde je uloženo několik dopisů, které si vyměnili tehdejší sekretář společnosti Oldenburg s Edwardem Brownem.³ Brown podnikl v letech 1668—1669 cestu na kontinent, která vedla Holandsko do Vídně, Uher, Štýrska, Korutan a zřejmě také do Prahy. Při příležitosti se obrátil Oldenburg na Browna se žádostí o projednání některých záležitostí, mj. také o navázání styků s Markem Marci. Tato žádost pocházela z Oldenburgovy funkce sekretáře Royal Society, protože Brownovy dopisy, které se týkaly jejího splnění, byly čteny na zasedáních společnosti a uloženy v jejím archivu.

Browne Markovo jméno neznal. Žádal tedy Oldenburga o bližší podrobnosti o Markově osobě a o místě jeho pobytu. Podle Markova predikátu „z Kurlandu“ se zřejmě domníval, že se jedná o Markovo sídlo a žádal Oldenburga také o bližší určení, kde tento „Herrn-grund“ leží.⁴

¹ Newbold W. R., The Cipher of Roger Bacon, Philadelphia 1928, str. 33.

² Podle sdělení dr. Poyntera, ředitele Wellcome library.

³ Edward Browne byl významným londýnským lékařem. Narodil se r. 1642 v Norwichu a došel v Cambridgi a Oxfordu; po cestě do vých. Evropy se usadil v Londýně, stal se otcem lékařem Karla II. a ředitelem nemocnice sv. Bartoloměje, r. 1705 byl zvolen prezidentem londýnských lékařů. Zemřel v roce 1708. Hirsch A., Wernich A., Biographisches Lexikon hervorragender Aerzte aller Zeiten und Völker I, Wien 1884, str. 589; Dictionary of National Biography VII, str. 42 n.

⁴ Brown Oldenburgovi: February 4—14, 1668—69. I cannot heare of Marcus Marci, I must desire a more particular adresse to him if I may know he is, and where liv

Na tuto Brownovu výzvu poslal mu Oldenburg přesnější instr. 3. Upozornil jej, že Marcus Marci žije v Praze, a žádal Browne, aby latinským dopisem vyzval Marka k navázání písemného styku s Royal Society. Jestliže Browne s Markem korespondenci naváže, psal Oldenburg, bude v ní Oldenburg pokračovat dále sám.⁵

V posledním uváděném dopise z 26. listopadu 1669, již po návratu do Anglie podává Browne Oldenburgovi zprávu o výsledcích svého poslání, které žel nesplnilo očekávání. Browne v tomto dopise ubezpečuje Oldenburga, že neopomněl ptát se v Praze po Markovi. Zde však zjistil, že Marek již před dvěma roky zemřel.⁶

Z těchto dopisů je patrné, že Marcus Marci členem Royal Society nebyl a že Brownovým posláním za jeho cesty po Evropě ani nebylo Markovi pozvání ke členství předat. Podle citovaných pramenů šlo zatím pouze o navázání písemných styků, k němuž však stejně pro Markovo úmrtí nedošlo. Newboldův názor, podle kterého měl Browne osobně předat Markovi pozvání ke členství v r. 1667 se tím zdá být definitivně vyvrácen.

IOANNES MARCUS MARCI DE CRONLAND ET ROYAL SOCIETY

Dans ce travail on publie des parties de lettres des archives de Royal Society entre Oldenbourg et E. Browne. Ces lettres éclaircissent le rapport de Ioannes Marcus Marci de Cronland (1596—1667) avec Royal Society étaient trouvés par prof. W. Pagel et Dr. P. Rattansi.

Du contenu nous apprenons, que Browne étant au continent dans l'année 1668—1669, devait inviter Marci d'entamer la correspondance avec Royal Society. Mais, malheureusement à ce temps était Marci déjà mort.

a more particular information where Herrn-grund is, which you mention in your tenth inquiry. (Marked: Read March 4, 1668/69, entered Letter Book 200.)

⁵ Oldenburg Brownovi: 1. March 1668/69, London. As for Marcus Marci I believe you'll hear that he is at Prague, where by a Latin letter of yours to him he might doubtlesse be engaged to a correspondency with us which being but once by you begun, I shall be able enough to continue afterwards.

⁶ Browne Oldenburgovi: Norwich, 26. November 1669. I forgot not to enquire after Marcus Marci in Prague, but I undersoode he dyed two years since. (Marked: Read Feb. 3rd 1669, entered Letter Bk 200.)